

Ivan Čuk,
Mojca Gregorski

Primeri treh danskih osnovnih šol: prilagodljivost, gibanje, povezovanje

Examples of three Danish primary schools: adaptability, movement, integration

Izvleček

Načrtovanje šolskih prostorov je odgovorna naloga, v okviru katere je treba slediti težnjam po kakovostni zasnovi stavb in prostorov s ciljem spodbujanja ustvarjalnosti, druženja ter razvoja učencev na telesnem, čustvenem in razumskem področju. Ob vsem tem je potrebno tudi dobro razumevanje zakonodajnih okvirov, ki ne smejo biti omejitveni dejavnik pri iskanju razvojnih možnosti. Sodoben šolski prostor mora namreč kot celota slediti (hitremu) razvoju pedagoške znanosti ter družbenim in tehnološkim spremembam, in sicer tako, da se lahko spremembam prilagaja tudi v prihodnje. Tudi načrtovalci in odločevalci morajo biti v koraku z razvojnimi smernicami, pri čemer so jim lahko v veliko pomoč že izvedene in preizkušene rešitve ter referenčni primeri eksperimentalnih praks.

Danska je ena izmed držav, ki je na področju vzgoje in izobraževanja že leta 2014 uvedla celovito šolsko reformo, tako na področju pedagogike kot v okviru prostorske zasnove šolskih stavb. Spremembe so predvsem v večji fleksibilnosti rabe prostora za uvajanje drugačnih pedagoških pristopov in v spodbujanju medsebojne komunikacije. Posebno pozornost namenjajo spodbujanju otrok h gibanju, predvsem v okviru običajnih šolskih dejavnosti.

Prispevek prikazuje zasnovo in delovanje treh osnovnih šol na Danskem, ki smo jih obiskali v okviru izvajanja raziskovalnega projekta »Oblikovanje smernic kakovostne zasnove sodobne šolske arhitekture s ciljem podpore celovitemu trajnostnemu načinu življenja in dela v šoli«. Vsem trem šolam, ki se sicer razlikujejo po velikosti in so umeščene v različna okolja, je skupna zasnova, ki omogoča kar največ fleksibilnosti, povezovanja in spodbujanja h gibanju

Ključne besede: Telesna vzgoja, moderna šola, arhitektura

Abstract

The planning of school premises is a responsible task, within the framework of which it is necessary to follow the aspirations for high-quality design of buildings, premises and especially the ambience, with the aim of encouraging creativity, social interactions and the development of pupils in the physical, emotional and cognitive fields. In addition to all this, a good understanding of the legislative framework is also necessary, which should not be a limiting factor in the search for development opportunities. The modern school space as a whole must follow the (rapid) development of pedagogical science, social and technological changes, in such a way that it can adapt to changes in the future as well. Planners and decision-makers must also keep up with the development guidelines, and already implemented and tested solutions and reference examples of experimental practices can be of great help to them. Denmark is one of the countries that introduced a comprehensive school reform in the field of education in 2014, both in the field of pedagogy and in the spatial design of school buildings. The changes are mainly in the greater flexibility of the use of space for the establishment of different pedagogical approaches and in the promotion of social interactions. They pay special attention to encouraging children to exercise as much as possible, all within the framework of everyday school activities. The paper shows the design and operation of three primary schools in Denmark, which we visited as part of the research project „Development of quality design guidelines for modern school architecture with the aim of supporting a comprehensive sustainable way of life and work in school“. All three schools, which differ in size and are located in different environments, have a common design that enables the greatest possible degree of flexibility, adaptability and, above all, encouraging children to move.

Keywords: Physical education, modern school, architecture

■ Uvod – splošno o Danski

Danska je parlamentarna kraljevina; na ozemlju 43.000 km² prebiva nekaj manj kot 6 milijonov prebivalcev. Tako je na okroglo dvakrat večji površini, kot je Slovenija, trikrat več prebivalcev. Obdana je z morjem, sestavljajo jo rahlo gričevnati veliki otoki. Leta 2021 je BDP na prebivalca obsegal 63.400 ameriških dolarjev, v Sloveniji pa 43.210 dolarjev. Danska je precej ravna država, zato je podnebje po vsej državi zelo podobno, pozimi je do 25 dni snega, temperature so nekoliko nad 0 °C, poleti pa okoli 20 °C. Padavin je okoli 600 ml/m² in so lepo razporejene čez celotno leto. Na leto je okoli 1900 sončnih ur in zaradi morja tudi ves čas zelo vetrovno. Slovenija je precej bolj raznolika, saj imamo primorje, gorovje in ravnice, kar pomeni, da imamo zelo različne letne temperature (pozimi Primorska 5 °C, Ljubljanska kotlina 0 °C in gorovje – Kranjska Gora –3 °C), tudi padavin je precej več (od 1000 do 3000 ml/m²), a je hkrati v povprečju nekaj več kot 2000 sončnih ur, večinoma poleti. Danci na olimpijskih igrah sodelujejo že od leta 1896, ko so osvojili 6 odličij, v Tokiu so jih leta 2020 prejeli 11. Na zimskih igrah niso osvojili še nobenega odličja. Prvi slovenski nastop na OI leta 1912 je bil zelo uspešen, z osvojenimi medaljami sabljača Rudolfa Cvetka. Na OI v Tokiu so Slovenci osvojili 5 odličij. Medalje so Slovenci osvajali v zadnjem obdobju še celo bolj uspešno na zimskih olimpijskih igrah. Pogled na seznam najboljših danskih športnikov razkrije, da imajo odlične jadralce, veslače, strelce, rokometase in kolesarje. Pogled na slovenski seznam najboljših športnikov je mnogo bolj raznovrsten, saj so uspešni alpski smučarji, smučarji skakalci, judoisti, strelci, veslači, telovadci in atleti. Tako na Danskem kot v Sloveniji je najbolj priljubljen nogomet, na Danskem sledita roket (domovina rokmeta) in badminton, v Sloveniji pa planinarjenje in kolesarstvo.

Stroške javne šole na Danskem v celoti krije država oziroma krajevno okolje. Med te stroške sodijo gradnja in vzdrževanje šolskega prostora, dohodki zaposlenih, učni pripomočki za učence (knjige, računalniki), izleti po Danski (izlete v tujino polovično pokrijejo starši). Prehrana učencev je v domeni staršev, zato imajo na šolah zelo različne pristope do področja prehrane. Danski šolski sistem ima na ravni države predpisane učne načrte, ki pa omogočajo, da šole in učitelji samostojno izbirajo vsebine in metode poučevanja. Osnovno šolanje traja od prvega do devetega razreda, v razredih je običajno po 25 učencev, največ jih je lahko 28. Številčno ocenjevanje se začne v zadnjem triletnem, imajo pa nenavaden način ocenjevanja z ocenami v razponu od –3 do 12: –3 (negativno), 0 (slabo), 2 (primerno), 4 (dobro), 7 (prav dobro), 12 (odlično). Po zadnji reformi šolstva morajo učitelji vse svoje obveznosti in pripravo na delo v celoti opraviti v šoli, od 8.00 do 15.30, opraviti pa morajo 27 ur pouka na teden. Nekatere šole imajo prilagojena pravila in omogočajo, da lahko manjši del priprav opravijo doma – 1 do 2 uri na teden.

1. Šola Kingoskolen (Slangerup Skole – Afdeling Kingo) / Arhitekti: Rubow arhitekter, 2000 (pre-nova 2006)

Slangerup je manjše naselje, celotna občina ima nekaj manj kot 7000 prebivalcev. Edina osnovna šola v Slangerupu je na obrobju naselja, za njo se razprostira velik športni park. Šolski stavbi sta dve, prva za prvi triletni, druga za zadnje triletno. Stavba za zadnje triletno je najnovejša, sicer zgrajena že leta 2000 in prenovljena leta 2006. Z vidika prostorske organizacije gre za prostorski eksperiment, ak-

tualen tudi v današnjem času. Središče zasnove celotne šole je ribnik (ta ima na Danskem podoben pomen kot v Sloveniji lipa), okoli njega so razporejene skupine specializiranih učilnic, npr. biologija, kemija, likovni pouk, pouk šivanja. Preostale učilnice so zasnovane v manjših ločenih gručinah kot interpretacija manjše vasi.

Učilnice so zasnovane prilagodljivo, z možnostjo povezovanja s hodniki oz. predprostori (drсна vrata, zasteklitve). Hodniki so med poukom prosto dostopni in odprti, pri popoldanskih dejavnostih se posamezni deli zapirajo in tudi zaklepajo. Drсна vrata se uporabljajo manj, ponekod so jih zablokirali (opažajo, da se današnji otroci, posebej po epidemiji COVID-19, težko zberejo, hitro jih kaj zmoti ...). V splošnem sicer podpirajo odprtost učilnic navznoter in tudi navzven (vrata na zelenico). Učilnice so organizirane po skupinah, s hodnikom in skupnim prostorom, kjer je kuhinja, odprti prostor za delo, poglobljeni del s stopnicami za posedanje, povezava do terase in atrija s pergolo. Pouk se izvaja v notranjih prostorih in tudi zunaj v atriju. Vse učilnice imajo vrata, ki vodijo na zelenico na zunanji strani šole, ta je del javnega prostora. Poudarjajo velik pomen posebnih kotičkov v učilnicah – manjši oddeljen prostor v učilnici, kamor se lahko umakne skupina ali posameznik. Stopenjska in prostorska raznolikost omogoča spremenljivost in prilagodljivost dela, ob tem pa spodbuja učence k premikanju med prostori in tudi v zunanje atrije.

Učilnice imajo razgibane stropne z vidno leseno konstrukcijo, strehe so pod različnimi nakloni, prostori imajo dobro akustiko (zaradi razgibanosti in dodatnih stropnih plošč za absorpcijo zvoka). Vse talne površine v šoli so lesene (original iz časa gradnje, naknadno premazane s poliuretanom, zato nekoliko temnejša barva kot originalno). V učilnicah in predprostorih diši po lesu. Po hodnikih imajo velike lonce z rožami, povsod je skozi okna viden stik z naravo (proti notranjemu atriju in ribniku ali navzven). Šola nima hlajenja, ogrevajo na plin. Prezračevanje poteka skozi okna, in sicer tako, da imajo povsod po objektu zaznavnike CO₂, ki aktivirajo odpiranje oken. Okna so tudi na strehi (okno kot dimnik), tako da je ob odprtih oknih vedno vlek zraka.

Šolarji zaradi tega posebnega vzdušja ne uničujejo šole in zelo radi skrbijo zanjo.

Vsak učitelj si postavitev miz v učilnicah prilagodi po svoje, nekateri imajo skupine miz po štiri, nekateri čelno razporeditev. Učitelj ima v učilnici samo majhen govorniški oder s predali. Zaposleni sami izrazijo željo, kakšne prostore za pripravo na delo bi želeli imeti: odmaknjene mirne ali skupne. V šoli je več različnih vrst kabinev oz. prostorov za zaposlene: umaknjene, ločene in popolnoma tihe sobe za štiri učitelje, večji prostor z delovnimi mesti za posameznika, kjer je zahtevana tišina, večji prostor, ki je prehoden in je dovoljeno bolj glasno sporazumevanje. Knjižnico so močno zmanjšali (saj vsak učenec dobi tablico v prvem triletnem oziroma prenosni računalnik v zadnjem triletnem) ter jo delno namenili sestankom učiteljev.

Poseben pomen dajejo ročnim spretnostim (npr. šivanje, mizarjenje) ter povezanosti z moderno tehnologijo, imajo CNC-stroj, 3D-tiskalnik in podobno, kar omogoča večjo ustvarjalnost učencev. Na splošno je cilj najprej teoretično predstaviti neko vsebino, nato pa to tudi preizkusiti ali narediti.

Šola nima nobene ograje, vse je prosto dostopno, v popoldanskem času je stavba namenjena prebivalcem za različne dejavnosti (kuharski, šiviljski tečaji, pevski zbori ipd.). Del šolskega prostora je

Ribnik kot sredinski del šolskega prostora

tudi šolsko društvo, ki ga ponavadi obiskujejo učenci od šestega razreda naprej. Vstop v društvo je plačljiv in pod nadzorom učiteljev ali zunanjih odraslih sodelavcev.

Šola je pred osmimi leti zmagala na javnem natečaju za ureditev zunanjih površin, vstopne ploščadi in parka. Skupaj z arhitekti so pripravili predlog zasnove vstopne betonske ploščadi z amfiteatrom, ki pa je hkrati igrišče z ovirami za kolesarjenje, rolanje in

rolanje. V zazelenjenem parkovnem delu so oblikovali zanimivo skulpturo – konstrukcijo za premagovanje ovir, sestavljeno iz različnih lestev, drogov in lesenih kock.

Drugih prostorov za telesno vzgojo ali šport nimajo. Ob meji s šolo je krajevni športni center, v okviru katerega so veliko nogometno igrišče z umetno travo, teniška igrišča, večnamenska ploščad, športni dvorani, plezalna stena, 50-metrski bazen, plesna dvorana in telovadnica skupaj. Zanimivo je, da je v telovadnici tudi telovadna jama, kjer se parket dviga s pomočjo električnega hidravličnega mehanizma. Površine športnega centra lahko šola uporablja v dopoldanskem času, si jih pa mora deliti s starejšimi občani, ki imajo dopoldne tudi možnost uporabe teh površin. Popoldanski čas je v športnem centru namenjen izključno društvenim dejavnostim.

Šola je na podlagi javnega natečaja in ob sodelovanju z arhitektom zgradila skulpturo, ki je hkrati tudi konstrukcija za premagovanje ovir, skrivališče, hrib ...

Učilnica, ki spodbuja skupinsko delo, in primer vrtljivega šolskega stola z nastavljivo višino naslona za noge.

Predprostori učilnic so v uporabi za skupinsko učenje in druženje. Višinske razlike ter oblikovanje niš omogočajo odmaknjeno delo v skupinah. V prostorih pred učilnicami so manjše kuhinje.

Velika zunanja kolesarnica, zamejena z zelenjem. Vse učilnice imajo izhod na zunanje zazelenjene površine, območje ni ograjeno, zato je mogoča komunikacija med mimoidočimi in uporabniki učilnic.

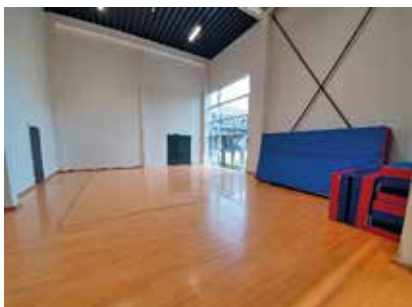
Zunanja podoba šole ni tipična institucionalna, lahko bi jo umestili tudi v kategorijo počitniškega naselja. Na robu fasade so vidni svetlobniki, zasnovani kot »dimniki«, ki omogočajo naravno prezračevanje. Izmaknjeni deli pritličnih volumnov so kotički igralnic, ki omogočajo odmaknjeno delo skupine ali posameznika.

Večnamenska šolska ploščad z ovirami

Neobičajna miza za namizni tenis

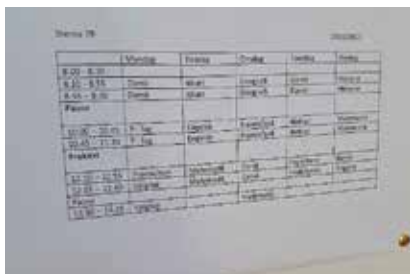
Prilagodljiva izvedba športne opreme: hidravlični mehanizem dvigne parket, pod njim je telovadna jama za doskoke.

Šola za izvajanje telesne vzgoje uporablja prostore v bližnjem športnem centru.

Prostori šolskega društva za popoldansko podaljšano bivanje

Primer urnika za sedmi razred. Na njem sta le dve uri telesne vzgoje, preostale tri ure tedensko dopolnijo z dejavnimi odmori, minutami za vadbo, medpredmetnimi povezavami z gibanjem v naravi. Po vadbi je tuširanje obvezno, na fotografiji skupni tuši za posamezen spol.

2. Šola Skovbakken, Odder / Arhitekti: Cebra, 2017

Skovbakken je četrť v mestu Odder, ki ima nekaj več kot 12.000 prebivalcev. Skovbakken je četrť enodružinskih hiš z lepimi vrtovi in brez ograj. Šola je na jugu mesta in na zahodu meji na gozd, na jugu je dom upokoencev, preostali del okolice zavzemajo hiše. Mesto ima osem osnovnih šol in te imajo skupno le tri ravnatelje; naš gostitelj je ravnatelj na treh osnovnih šolah.

Šola ima zasnovanih več vhodov v različnih etažah in na različnih straneh objekta, tako da so tudi garderobe porazdeljene po celotnem šolskem prostoru. Šola ima pritličje in prvo nadstropje, dobro povezano z več sklopi stopnic in kaskadami za posedanje. Središče šole je odprt večetažni prostor s stopnicami in kaskadami za posedanje (amfiteater), ki služi tudi kot prostor za proslave in sestanke vseh učencev in učiteljev. V prostor se odpirajo raznoliki programski sklopi (učilnice, prostori uprave, knjižnica, prostor za kuhanje, telovadnica), osrednji prostor je kot skupen mestni trg. Učilnice so organizirane v grozdih, vsaka ima svoj (pred)prostor druženja, ki si ga uredijo po svoji želji, večina imajo povsod tudi mize za biljard in namizni nogomet ter priročno kuhinjo. Učilnice imajo med poukom odprta vrata, tudi sicer je prek zasteklitve povsod mogoč vidni stik z dogajanjem v prostoru. Učitelji imajo svoj vhod, garderobo in prostor za druženje (glasni) ter prostor za počitek (tihi), pa tudi manjše (za tiste, ki želijo več miru) oz. večje kabinete (za tiste, ki jih nič ne moti) za priprave na delo. Knjižnica je močno zmanjšana, saj je večina knjig, ki jih učenci uporabljajo, na tabličnih ali prenosnih računalnikih. V ločenem, akustično izoliranem prostoru je dobro opremljena glasbena učilnica, številna glasbila in ojačevalnik zvoka je dokupila šola. Šola ima dve telovadnici – eno v velikosti rokometnega in eno v velikosti košarkarskega igrišča ter plesno dvorano, v kateri igrajo tudi namizni tenis. Prostora je premalo, zato se nižji razredi udeležujejo telesne vzgoje v sosednjih športnih društvih oziroma šolah. Zunanje površine, namenjene telesnokulturnim dejavnostim, so postavljene v sklopu zelenih površin okoli šolske stavbe. Šolo obkroža peš povezava, ki je hkrati tekaška pot dolžine 500 metrov, s širšim začetkom za tek več učencev.

in sočasnim končnim iztekom z eno samo progo. Ob tekaški progi so različna igrišča, plezala, gugala, tobogani, telovadne naprave, hribčki ipd. Prostor za športne dejavnosti ni programsko oddeljen od preostale zunanje ureditve, namesto enega velikega asfaltnega igrišča ima več manjših. Skupno imajo tri ograjena nogometna oz. košarkarska igrišča s podlogo iz tartana. Zanimivo je, da so na tej podlagi igrali nogomet v nogavicah, drugi v športnih copatih. Ob pešpoti okoli šole so tudi enostavno zasnovani koši s tablo iz cinkane pohodne rešetke, ki je nastavljiva po višini. Zunanje naprave se preproste in iz trepežnih, vzdržljivih snovi, ki pa služijo temeljnemu cilju.

Šola je v popoldanskem času namenjena v uporabo tudi bližnjim prebivalcem in društvom.

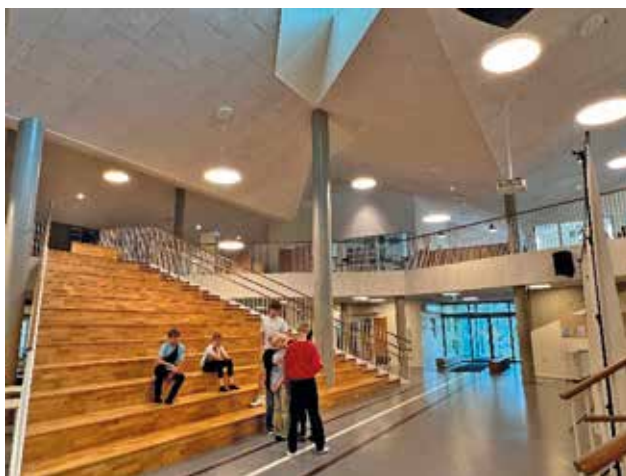
3. Frederiksbjerg, Aarhus / Arhitekti: GPP Architects, Henning Larsen, 2016

Aarhus je drugo največje dansko mesto in ima 285.000 prebivalcev. Četrtr Frederiksbjerg je južno od starega mestnega središča, a je še vedno del notranjega mestnega jedra. Šola je postavljena ob eno izmed precej frekventnih mestnih ulic, v ulično linijo z večnadstropnimi objekti.

Šola od zunaj z glavne ulice ne deluje kot šola, po tipologiji in likovnem izrazu se vključuje v tipično pozidavo javnih in stanovanjskih objektov mesta. Podobno kot šola v kraju Odder ima tudi ta več različnih vhodov za posamezne starostne skupine. Vhodi so v času pouka stalno odprti, kljub mestnemu okolju nimajo varnostnikov. Šola ima 900 učencev v 36 oddelkih, stavba ima skupno 15.000 m² površin. Učenci so v šoli bos, v nogavicah ali šolskih copatih. Šola ima štiri etaže, pritličje in tri nadstropja. Učilnice so združujejo glede na starostno stopnjo, nizajo se po etažah glede na starost – pritličje je za najmlajše, najvišja etaža za najstarejše. Učilnice so organizirane v grozdih oz. skupkih okoli manjšega skupnega prostora in terase, njihova zasnova in organizacija pa odstopa od običajne predstave prostora s centralno usmerjenostjo

Šolska stavba z vrtcem, razvidna je raznolikost vhodov.

Središčni del je stopnišče s kaskadami, na sredini je bila zavesa, ker je ob našem obisku potekalo fotografiranje razredov in posameznikov.

Močno zmanjšana knjižnica in del glasbenega kabineta

Vse prostore šole povezuje tekaška steza, ki hkrati označuje požarno pot.

Manjši plesni studio in glasbena učilnica, oba sta v bližini osrednjega skupnega prostora.

Nogometna igrišča so razporejena okoli šole.

Tekaška steza okoli šole, desno je enostaven koš, nastavljen po višini.

proti tabli. Tabla je postavljena v vogalnem delu prostora, usmerjena proti manjšim lesenim sedalnim stopnjam, ki delujejo kot gledališče in prostor za kratko razlago učne snovi na začetku ure. Temeljna oblika poučevanja je namreč kratka uvodna predstavitev teme (na stopnicah), sledita samostojno skupinsko delo učencev ter predstavitev raziskanega drugim učencem. V preostalem delu učilnice, ki je v obliki črke L, so nameščene gručne stolov in miz s svetilkami nad njimi. Učilnica ima več oken različnih dimenzij, vsa imajo polico, na kateri lahko otroci sedijo tudi med poukom.

Vsaka učilnica ima tudi ločen in s steklenimi stenami oddeljen prostor za umirjeno in poglobljeno delo manjšega števila učencev.

Že ob vstopu v stavbo je vidno, da je v šoli pomembna telesna kultura. Ob glavnem vhodu in osrednjem stopnišču so namreč zasnovali večetažno plezalno steno; učenci do 12. leta jo uporabljajo veliko raje kot stopnice, tako za potovanje navzgor kot tudi navzdol. Pod plezalno steno je igralni tunel, ki navdušuje predvsem učence prvega triletja. Desno od vhoda so šolska pisarna, v kateri starši urejajo svoje obveznosti, vodstvo šole in učiteljski prostori

za sestanke. Levo od vhoda je velika jedilnica, ki omogoča dostop tudi z invalidskim vozičkom. Ob jedilnici je kuhinja – to je ena izmed redkih šol, v kateri je poskrbljeno za redne obroke učencev. Na koncu jedilnice je kinodvorana oz. gledališče; med njim in jedilnico so drsna vrata, s čimer lahko precej povečajo prostor. V pritličju je tudi telovadnica v velikosti rokometnega igrišča. Hodnik ob telovadnici je tekališče s tremi stezami. Ob krajši stranici telovadnice sta hodnik in dodatni zunanji vhod za popoldanske uporabnike, na hodniku so letveniki različnih oblik (tudi vbočeni in izbočeni). Po več učilnic skupaj ima zunanje vhode (tudi v tretje nadstropje), takoj ob vhodu so njihove garderobe (in omarice, ki se lahko zaklenejo). Tudi garderobne stene so oblikovane tako, da se lahko uporabijo za igro, premagovanje ovir ipd. Na hodnikih so priročne kaskade za počivanje, na njih pa se lahko učenci igrajo igro twister v treh dimenzijah in ne samo v dveh, kot je običajno. Na hodnikih so tudi vešala (krogi) in plezala z različnimi nakloni, pod njimi je tartanska podlaga. Manjša telovadnica je v drugem nadstropju in nima običajnih dimenzij, v višino pokriva dve nadstropji. V njej je plezalno-telovadni del (različna plezala, krogi) z oblogo iz blazin na tleh in odprti del s podlago iz umetne zelene mase. V sredini so nameščene plezalne vrvi, učenci so jih ob našem obisku uporabljali bolj za guganje. V tretjem nadstropju je plesna dvorana v velikosti odbojarskega igrišča, z velikim videoprojektorjem in zvočniki.

Zunanjih igrišč je veliko, tista, ki so v terasah po posameznih nadstropjih, imajo podlago iz tartana, prav tako klančina ob strani igrišč. V ravnini pritličja je notranje igrišče večinoma asfaltno, posamezni deli imajo tudi svojo podlago (mivka, tartan). Vsak kotiček igrišča je izkoriščen, okoli šole je speljana 500-metrška tekaška steza, ki je tudi označena na 50-metrskih razdaljah. V sklop igrišča sodijo tudi hišice v velikosti garaže, v njih so posamezne živali (npr. zajci, papige, mačke) in zanje skrbijo učenci, ali pa so namenjene zgolj druženju v manjših skupinah. Igrišča v nadstropjih so na eni strani šole namenjena moštvenim igram, tudi tu je oprema preprosta in predvsem vzdržljiva. Igrišča so pokrita z mrežo, da ne more žoga izven prostora za igro. Ob vsakem igrišču je prostor za druženje (mize in klopi). Na drugi strani šole so terasasta igrišča predvsem za igro (namizni tenis, telovadbo), tja si učenci sami prinesejo svoje športne naprave. Tudi tu so prostori za druženje (mize in stoli). Odličen prostor za igro, druženje in počitek je klančina v velikosti košarkarskega igrišča s tartansko podlago, pod klančino pa je kolesarnica, prostor za druženje (mize in klopi – morda malo ponesrečeno mesto, venomer v senci) in prostor za zabojnike s smetmi. Posebnost šole je mešanje šolskih in zunanjih uporabni-

kov; območje namreč ni ograjeno, del zunanjih površin šol uporabljajo tudi mimoidoči.

V šoli je tudi šolsko društvo za popoldansko druženje, v okviru teh prostorov imajo sobo za računalniške igre, sestavljanje legokock, gledanje televizije, igranje biljarda, ročni nogomet ...

■ Zaključek

Izbrane danske osnovne šole izkazujejo precej drugačno prostorsko organizacijo, kot jo predpisujejo slovenska navodila za gradnjo osnovnih šol. Zasnova je namreč prilagojena sodobnim smernicam poučevanja, ki spodbujajo k fleksibilni uporabi, spreminjanju postavitev in izrabi prav vseh prostorov šole za učenje, dodatno pa tudi gibanje.

Obe večji šoli imata osrednjo vertikalno avlo, ki združuje raznovrstne programe in ima poleg funkcije komunikacije tudi vlogo povezovanja vseh uporabnikov šole. Zaradi velikega volumna in odprtih površin je zasnovana s ciljem spodbujanja gibanja otrok v okviru vsakodnevnih šolskih dejavnosti: plezalna stena namesto stopnic, obroči in drogovi na hodnikih, tribune z igro twister pred razredi, razpršena organizacija programov – uporaba stopnic, te-

Šolska stavba proti dvorišču, ki ni zamejeno z ograjo in je hkrati prehod skozi sosesko. Rdeče označena pot je hkrati šolska tekaška steza.

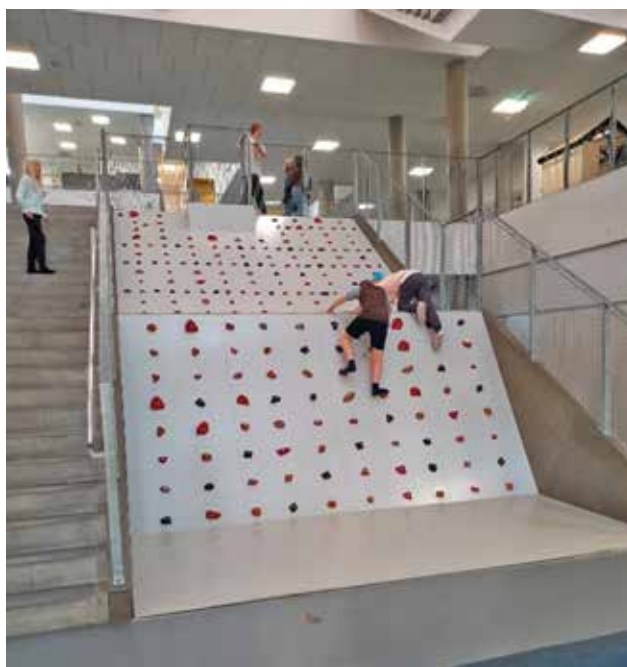

Šolska stavba ob mestni ulici

Plezališče namesto stopnic, spodaj je tunel.

Povezovanje vseh prostorov šole po vertikali, središče šole so prostori telesne vzgoje: oranžni volumen manjše telovadnice in rdeči volumen večje.

Skupni prostor, ki povezuje grozde učilnic, kuhinja in terasa.

Učilnica v obliki črke L, prostor za mize, kaskadna sedišča in pred njimi tabla. Vse v sklopu delovanja predstavitev, rešitev naloge, predstavitev naloge.

Mirna, tiha soba v učilnici ter manjša »knjižna« soba za odmik posameznika ali manjše skupine

Kaskadno sedišče s 3D-igrice twister

Prehodi in zadnje stranice hodnikov so opremljeni z elementi, ki spodbujajo gibanje.

Plezala in vešala za vse starosti in velikosti na delih mrtvih kotov hodnikov; različne rešitve, ki spodbujajo h gibanju.

Po šoli bos, po umazanem hodniku pa obuti

Mala telovadnica

Velika telovadnica s pogledom proti mestu

Plesna dvorana z velikim ogledalom in prostim pogledom na hodnike

Hodnik ob veliki telovadnici – po daljši strani je tekaški del, po krajši strani pa del z letveniki.

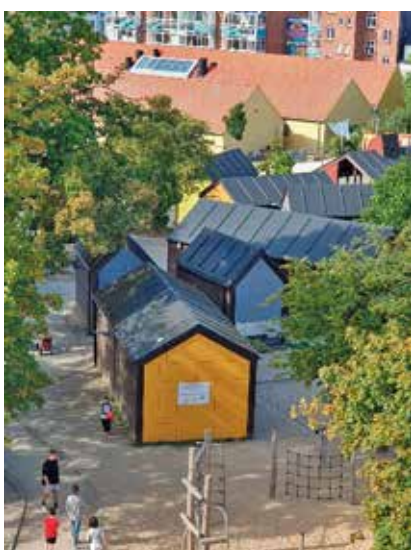

Eno izmed igrišč, levo skupina deklic pleše, učiteljica igra namizni tenis z enim izmed učencev, prostor za druženje, učenka si je postavila blazine za telovadbo.

Pogled s terase s prejšnje fotografije na šolsko dvorišče, na terasi pod to učenke razvijajo telovadno domišljijo.

Sklop hišic za druženje in prostor za živali

Pogled na zgornje košarkarsko igrišče ter na spodnje košarkarsko igrišče in zunanjo klančino

Začetek in konec 500-metrške tekaške steze okoli šole, okroglo igrišče za nogomet in otroška igrala

Skoki na ponjavah, zanimive igrice (z opremo, prineseno iz učilnic) in običajna igrala so del šolskega dvorišča.

Na terasah košarkarski igrišči, v pritličju ovire in koši za netball, pod oboki šole je veliko kolesarnic.

lovadni prostori in podesti skozi več etaž ... Čeprav imajo šole več manjših vadbenih prostorov, se dejavnosti telesne vzgoje odvijajo tudi v vseh drugih prostorih šole. Ob ogledu šol so bili hodniki, avle, predprostori in drugi skupni prostori polni otrok v gibanju in medsebojni komunikaciji. Še posebej izstopajo raznovrstne dejavnosti otrok na zunanjih terasah šole v Aarhusu, ki so razporejene po celotnem objektu ter tudi na strehah nižjih delov stavbe, v neposredni navezavi na notranje prostore šole. Šolska stavba tako ni več zamejena z zidovi objekta, njen program, vsebina in dejavnosti segajo tudi v zunanji prostor, ki postane enakovreden gradnik funkcionalne in prostorske organizacije šolske učne krajine. S takšno odprto in prilagodljivo zasnovo šole ponujajo otrokom sproščeno in kreativno okolje za pridobivanje znanja in izkušenj, ključnih za njihov nadaljnji telesni, čustveni in razumski razvoj.

Literatura

1. Stoltz, Kasper Kjeldgaard : SCHOOLS AND LEARNING SPACES ARE TO BE BUILD ON SCIENTIFIC GROUNDS: A research-based framework for school architecture and learning space design. V: Instituto Superior Técnico - Departamento de Engenharia Civil, Arquitectura e Georrecursos, Educational Architecture - Education, Heritage, Challenges. Conference Proceedings, 2019
2. Pogovori z vodstvi šol, njihovimi učitelji
3. Navodila za graditev šol v RS, MIZŠ, 2007
4. Vse fotografije: osebni arhiv Mojca Gregorski, Mitja Zorc, Ivan Čuk

prof. dr. Ivan Čuk
Fakulteta za šport, Univerza v Ljubljani
ivan.cuk@fsp.uni-lj.si